

вимогами (Директива 96/23/ЄС) потрібно визначати 20 груп або не менше ніж 200 таких показників.

Для того, щоб вирішити проблему належного лабораторного дослідництва був прийнятий Закон України Про Загальнодержавну цільову економічну програму проведення моніторингу залишкових кількостей препаратів та забруднюючих речовин у продуктах тваринного походження і кормах, а також в харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі на 2010-2015 роки» від 4 червня 2009 р., № 1446-VI (в редакції 10 грудня 2011 р., № 1446-VI). Затверджена Законом Загальнодержавна цільова економічна програма була прийнята з метою розширення можливостей державних лабораторій ветеринарної медицини щодо виконання планів моніторингу залишків ветеринарних препаратів та забруднювачів у живих тваринах та продуктах тваринного походження відповідно до встановлених ЄС вимог. Реалізація програми дозволяє знизити ризик надходження небезпечної продукції на споживчий ринок завдяки здійснення лабораторних досліджень у повному обсязі. Розширення кола можливостей лабораторій на всіх рівнях дозволить здійснити контроль за наявністю певної кількості ветеринарних препаратів та забруднених речей, наприклад в сирому молоці, а також в іншій сировині та продукції тваринного походження, яка надходить на переробні підприємства. Згідно з метою даної програми здійснюється низка заходів із підвищення якості та безпечності продуктів тваринного походження, харчів і кормів, із всебічного інформування споживачів щодо ризиків, пов'язаних з вживанням неякісної продукції. Щорічні витрати на проведення моніторингових досліджень складають приблизно 10 млн. грн., при цьому дослідження здійснюються лабораторіями безкоштовно.

Виконання затвердженої програми надасть змогу здійснювати контроль за наявністю залишкових кількостей ветеринарних препаратів та забруднюючих речовин у живих тваринах, продуктах тваринного походження і кормах, а також харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі, у ветеринарних лабораторіях усіх рівнів.

На наш погляд, повільне впровадження сучасних методів дослідження показників безпечності необроблених продуктів харчування тваринного походження є одним із основних недоліків сучасного державного регулювання відносин щодо забезпечення якості та безпеки сільськогосподарської продукції.

Основними пріоритетами щодо якості та безпеки продуктів харчування є: контроль за якістю та безпекою продовольчої сировини, харчових продуктів, особливо дитячих; контроль за безпекою імпортової продукції, особливо виготовленої на основі генетично модифікованих організмів (обов'язкове маркування такої продукції); подальше удосконалення нормативно-правової бази, зокрема розроблення національних стандартів, медико-біологічних вимог і санітарних норм якості продовольчої сировини та харчових продуктів.

Удосконалення системи безпечності і якості харчових продуктів рослинного та тваринного походження, зокрема, контроль за їх виробництвом та реалізацією, дасть змогу забезпечити продовольчу безпеку країни, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції, у тому числі й на міжнародному ринку.

Курман Т.В.,
доцент кафедри земельного та аграрного права
Національного університету «Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого»

ЩОДО ПРИНЦИПІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні є всі підстави стверджувати, що сукупність норм, які регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки України, становить самостійний інститут аграрного права. Вбачається, що основними принципами такого правового інституту аграрного права як забезпечення продовольчої безпеки є наступні:

1) пріоритет прав і свобод людини і громадянина. Юридичною основою цього принципу є положення Конституції України [1, 1996. – № 30. – Ст. 141], закріплені: у ст. 1, де Україну проголошено демократичною, соціальною і правовою державою; у ст. 3, де декларується, що людина, її життя і здоров'я, її безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави;

2) принцип самозабезпеченості, що має знаходити свій прояв у здатності аграрного сектору кожної держави самостійно забезпечувати своє населення необхідною для підтримання звичайної життєдіяльності кількістю якісних і безпечних продуктів харчування та продовольства, незалежно від зовнішніх поставок цього продовольства, в тому числі, за умови наявності будь-яких внутрішніх чи зовнішніх загроз;

3) гарантування продовольчої незалежності держави. Продовольча незалежність є одним із чинників, що забезпечують суверенітет держави. Відповідно до ст. 17 Конституції України захист суверенітету, забезпечення економічної безпеки (складовою якої є продовольча безпека) є найважливішими функціями держави, справою усього українського народу;

4) органічне поєднання і взаємодія імперативності правового захисту загальносуспільного інтересу, притаманної публічному праву, з принципами свободи особистості, автономії та непорушності права приватної власності, притаманних приватному праву, при забезпеченні продовольчої безпеки держави;

5) принцип продовольчої доступності для всіх категорій населення України. Даний принцип передбачає як фізичну, так і економічну доступність продовольства;

6) принцип якості та безпечності продовольства. Законодавство України розрізняє поняття якості і безпечності, це не тотожні категорії. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про безпечність та якість харчових продуктів» [1, 1998. – № 19. – Ст. 98] безпечність харчового продукту – це стан харчового продукту, що є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з дотриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, та забезпечує впевненість в тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням. У цій же статті закріплено і поняття якості харчового продукту – це ступінь досконалості властивостей та характерних рис харчового продукту, які здатні задовольняти потреби (вимоги) та побажання тих, хто споживає або використовує цей продукт;

7) достатність та стабільність запасів продовольства. Створення спеціальних продовольчих запасів в Україні передбачено на законодавчому рівні. Зокрема, відповідно до ст. 1 Закону України «Про державний матеріальний резерв» від 27 січня 1997 р. [1, 1997. – № 13. – Ст. 112] державний резерв як особливий державний запас матеріальних цінностей включає в себе, окрім іншого, запаси сировинних і продовольчих ресурсів для забезпечення стратегічних потреб держави. Запаси продовольчих ресурсів, передбачені цією нормою як необхідні для забезпечення стратегічних потреб держави, формують державний продовольчий резерв. Під стратегічними потребами держави слід розуміти потреби держави в запасах сировинних, матеріально-технічних та продовольчих ресурсів, необхідних для забезпечення національної безпеки держави, стабілізації її економіки та виконання першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

8) забезпечення інтересів України у системі міжнародної продовольчої безпеки. Даний принцип передбачає розвиток таких напрямків державної політики у сфері забезпечення продовольчої безпеки, як раціоналізація співвідношення експорту та імпорту сільськогосподарської сировини та продовольства; використання інструментів митно-тарифного регулювання для цілей забезпечення продовольчої безпеки держави, оперативне використання заходів торгового захисту при демпінговому, субсидованому чи стрімко зростаючому імпорту; захист прав та підтримка вітчизняних аграрних товаровиробників, які виробляють продукцію для формування державного продовольчого резерву; подолання або хоча б скорочення залежності вітчизняного агропромислового комплексу від імпорту машин, обладнання, технологій, інших ресурсів тощо;

9) інформаційне забезпечення стану продовольчої безпеки України. Стаття 50 Конституції України гарантує кожному право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість та безпечність харчових продуктів. Кожен має право на поширення такої інформації, вона ніким не може бути засекречена та ін.

Принципи забезпечення продовольчої безпеки знайшли своє відображення як у міжнародних, так і у внутрішньодержавних актах, в тому числі у Конституції України і в поточному законодавстві. Система принципів правового регулювання продовольчої безпеки не є сталою, вона перебуває у стані розвитку. При цьому вказані принципи можна вважати міжгалузевими, оскільки і самі відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки є комплексними.

Використана література: 1. Відомості Верховної Ради України.

Панченко В. В.

Національний університет

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

к. ю. н., асистент кафедри земельного та аграрного права

ЩОДО ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИХ ПИТАНЬ РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

На сьогодні відсутність в Україні належної правової основи в сфері регулювання виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських товаровиробників, орієнтованих на стабільний економічний результат, набула особливої значущості зважаючи на необхідність підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності, що призведе до збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва та підвищення якості сільськогосподарської продукції. Тому, що невід'ємною складовою проблеми продовольчої безпеки є недостатній рівень забезпечення держави продуктами харчування саме за рахунок власних ресурсів.

Без радикального підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і організації виробництва, їх цілеспрямованої соціально-економічної і екологічно спрямованої реструктуризації на основі вдосконалення ринкових відносин неможливо домогтися переведення регіональних АПК на модель сталого розвитку і динамічного зростання. Цілком очевидно, що державна аграрна політика має бути не підпорядкована частковій чи тимчасовій підтримці розвитку окремих ланок аграрної сфери, а спрямована на здійснення системних перетворень у ній [2; 219].

Розглядаючи державно-правове регулювання якості та безпеки сільськогосподарської продукції, яку в більшості своїй можна віднести до харчової продукції або сировини для її виготовлення, необхідно відмітити, що однією з головних вимог ефективного сільськогосподарського виробництва є забезпечення належної якості ґрунту як основи для забезпечення відповідного рівня якості цієї продукції або сировини для її виготовлення.

Тобто, треба використовувати всі економічно - правові механізми розподілу земельної власності, форми взаємодії власника земельної ділянки та орендаря для максимально тривалого користування землею одним господарем. Це призведе до зацікавленості як власників так і орендарів земельних ділянок щодо належного виконання своїх обов'язків, в тому числі і збереженні якості ґрунту, з метою здійснення ефективного сільськогосподарського виробництва.

Крім того, в Україні доцільно запровадження належного державного контролю за якістю сільськогосподарської продукції та поступове формування інформаційної бази даних з питань її обігу та якості відповідно до вимог ЄС. Важливим є також забезпечення доступу споживачів сільськогосподарської продукції до інформації про якість та забезпечення відповідного громадського контролю [1; 131].